

BLOGI

Kustannuskilpailukyky voi parantua tänäkin vuonna

Suomen talous | 17.01.2018 | Lauri Kajanoja

KIRJOITTAJA

Lauri Kajanoja

Suomen kustannuskilpailukyky kääntyi selkeästi parempaan suuntaan vuonna 2017. Paraneminen näyttäisi jatkuvan vuonna 2018, jos viime kuukausina solmittujen työehtosopimusten palkankorotuslinja jatkuu muiden alojen ratkaisuisa.

Suomen viennin kehitys oli poikkeuksellisen heikkoa vuodesta 2008 vuoteen 2016. Tälle heikkoudelle oli useita syitä, joista yksi oli kotimaisten kustannusten nousu kehittyneiden maiden keskiarvoon verrattuna.

Kustannuskilpailukyyn heikkeneminen painoi tuotannon ja työllisyyden edellytyksiä vientialoilla ja tuonnin kanssa kilpailevilla aloilla. Näitä aloja kutsutaan talouden avoimeksi sektoriksi. Ne kilpailevat suoraan ulkomaisen tuotannon kanssa.

Aiempaa hitaampi palkkojen nousuvauhti etenkin vuoden 2013 jälkeen jotakuinkin pysäytti kustannuskilpailukyyn heikkenemisen, ja vuonna 2017 [kustannuskilpailukyky kääntyi selkeästi parempaan suuntaan](#). Käänteeseen vaikuttivat kilpailukyky sopimus sekä työn tuottavuuden kasvun elpyminen, joka kohensi yritysten palkanmaksukykyä.

Vuonna 2016 solmitun kilpailukyky sopimuksen myötä työnantajien sosiaalivakuutusmaksuja vähennettiin, vuosityöaika lisättiin, eikä vuonna 2017 palkkoihin tehty sopimuskorotuksia. Nämä toimenpiteet paransivat talouskasvun ja työllisyyden edellytyksiä ([Kortelainen, Vanhala ja Viertola 2015](#), [Kajanoja 2016](#) ja [2017](#)).

Monilla aloilla jo sovittu vuosien 2018 ja 2019 työehdoista

Viime kuukausina on solmittu useita työehtosopimuksia etenkin talouden avoimella sektorilla.

Niissä on sovittu noin 1,6 prosentin suuruisista sopimuskorotuksista palkkoihin sekä vuodelle 2018 että vuodelle 2019. Toteutuva keskimääräinen palkkojen nousuvauhti on tavallisesti jonkin verran nopeampaa kuin sopimuskorotusten mukainen, sillä palkkoja nostavat myös niin sanotut palkkaliukumat.

Monilla aloilla osa 1,6 prosentin sopimuskorotuksista määräytyy tavalla tai toisella yrityskohtaisesti, jolloin korotukset voivat vaihdella palkansaajien välillä. Yleiskorotuksina kaikille palkansaajille kuitenkin tyypillisesti maksetaan osa 1,6 prosentin sopimuskorotuksista ja joillain aloilla koko 1,6 %.

Eri alojen työehtosopimukset poikkeavat toisistaan merkittävästi sen suhteen, missä määrin työehdoista voidaan sopia paikallisesti. Metalliteollisuudessa 1,6 prosentin korotus on niin sanottu perälauta, kun palkoista ja muista työehdoista voidaan sopia laajasti paikallisesti. Metalliteollisuudessa on aiemminkin tehty työehtosopimuksia, jotka ovat sallineet laajan paikallisen sopimisen.

Eri alojen sopimuksissa on myös sovittu erilaisista niin sanotuista tekstimuutoksista eli muutoksista muihin työehtoihin kuin palkkoihin. Ne koskevat esimerkiksi työaikoja tai lomien määräytymistä.

Paraneeko kustannuskilpailukyky vuonna 2018?

Suomen kustannuskilpailukyky näyttäisi jatkavan paranemistaan vuonna 2018, jos viime kuukausina solmittujen sopimusten palkankorotukset muodostuvat yleiseksi linjaksi. Suurinta osaa suomalaisista palkansaajista koskevat työehtosopimukset ovat vielä solmimatta, ja niistä odotettavasti neuvotellaan lähiviikkoina ja -kuukausina.

Jos eri aloille laajasti sovitaan noin 1,6 prosentin sopimuskorotuksista, palkkojen nousu näyttäisi vuonna 2018 olevan Suomessa lähellä muiden kehittyneiden maiden keskiarvoa tai hieman sitä hitaampaa. Näin käy, jos palkkaliukumat ovat Suomessa runsaan puolen prosentin luokkaa ja jos palkkojen nousuvauhti muissa kehittyneissä maissa ei kovin paljon poikkea ennustetusta.

Euroopan komissio ennustaa palkkojen nousevan euroalueella keskimäärin 2,2 % vuonna 2018. Vastaava ennuste Ruotsille on 2,7 %.¹ Nämä ennustetut nousuvauhdit sisältävät sekä sopimuskorotukset että liukumat.

Jos palkkojen nousu Suomessa on vuonna 2018 lähellä kehittyneiden kauppakumppanimaiden vauhtia, työkustannukset nousevat niissä suhteessa Suomeen. Tämä johtuu siitä, että työnantajan maksettavaksi koituva työn hinnan nousu on tuolloin Suomessa hieman palkkojen nousua vähäisempi. Työntäjän sosiaalivakuutusmaksut nimittäin laskevat vielä vuosina 2018 ja 2019

joidenkin prosenttiyksiköiden kymmenysten verran vuonna 2016 solmitun kilpailukyky sopimuksen mukaisesti.

Lisäksi Suomen kustannuskilpailukyky saattaa vuonna 2018 parantaa työn tuottavuuden kehitys muihin kehittyneisiin maihin nähden. Ennusteiden mukaan tuottavuus kasvaa tänä vuonna Suomessa suhteellisen nopeasti, eikä ulkomaankaupan vaihtosuhteen ennusteta kovin paljon muuttuvan.

Lähi viikkojen ratkaisut keskeisiä

Vaikka monella avoimen sektorin alalla työehtosopimukset vuosille 2018 ja 2019 on jo solmittu, on kustannuskilpailukykyyn kannalta suuri merkitys sillä, millaisiin ratkaisuihin päädytään lähiaikoina muilla aloilla. Avoimen sektorin tuotantokustannuksiin vaikuttaa keskeisesti se, mikä on kotimaasta ostettavien välituotteiden hintakehitys.

Tällaisia välituotteita ovat etenkin erilaiset palvelut, joiden hintoihin puolestaan vaikuttaa oleellisesti niiden tuotannossa käytetyn työn hinta. Mankisen ym. arvion mukaan palkkojen nousu yhdellä prosentilla tehdasteollisuuden ulkopuolisilla toimialoilla kasvattaa tehdasteollisuuden tuotantokustannuksia suunnilleen saman verran kuin tehdasteollisuuden omien palkkojen nousu samaisella yhdellä prosentilla.²

Suurimmasta osasta Suomen vientiä vastaava tehdasteollisuus ostaa kotimaisia välituotteita hyvin laajasti eri toimialoilta. Niihin kuuluvat liikenne, kauppa, ammatilliset ja tekniset palvelut, tietojenkäsittely, televiestintä ja rakentaminen. Näillä toimialoilla työn hinta ja yksikkötyökustannukset nousivat Suomessa tuntuvasti kehittyneisiin kauppakumppanimaihin verrattuna etenkin vuosien 2000 ja 2009 välisenä aikana (Mäki-Fränti, Obstbaum ja Vilmi. 2017, kuvio 8).

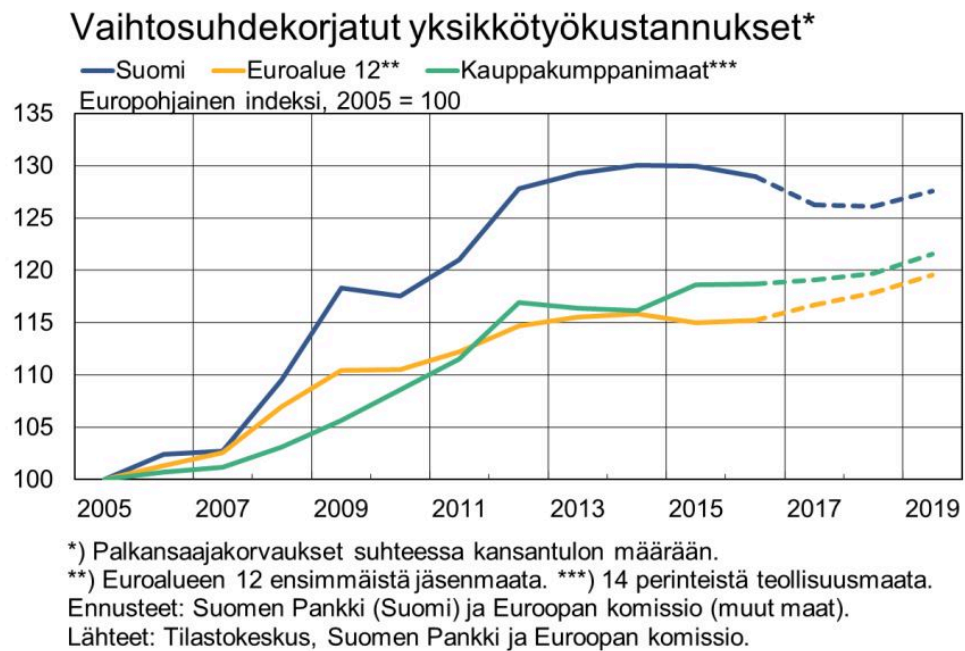
Tulevien vuosien näkymät

Joulukuussa 2017 julkaistussa Suomen Pankin ennusteessa oletetaan, että 1,6 prosentin palkankorotuksista muodostuu yleinen linja muillakin aloilla. Kun otetaan huomioon myös palkkaliikumukset, Suomen Pankki ennustaa ansiotasoindeksin nousevan 2,3 % sekä vuonna 2018 että 2019. Työntäjän maksaman työn hinnan ennustetaan nousevan jonkin verran tätä vähemmän, koska työnantajan sosiaalivakuutusmaksut alenevat.

Koko talouden kustannuskilpailukyky voidaan mitata niin sanottujen vaihtosuhteekorjattujen yksikkötyökustannusten avulla.³ Jos ne laskevat suhteessa muihin maihin, Suomen kustannuskilpailukyky paranee. Ennusteiden mukaan näin tapahtui vuonna 2017 ja tapahtuu

jonkin verran myös vuonna 2018 (kuvio). Menneiden vuosien menetysten kumoaminen edellyttää kustannuskilpailukyvyyn paranemista tulevinakin vuosina.

Kuvio 1.

Kustannuskilpailukyvyyn paranemista vuonna 2018 ei voi vielä pitää varmana. Toteutuva kehitys saattaa aina poiketa ennustetusta merkittävästikin. Keskeinen merkitys on niillä työehtosopimuksilla, joista neuvotellaan lähiviikkoina ja -kuukausina. Epävarmuutta liittyy myös palkkaliukumien ja ulkomaisten työ kustannusten kehitykseen. Kenties vielä suurempaa epävarmuutta liittyy Suomen ja muiden maiden työn tuottavuuden ennakoimiseen.

Viimeksi kuluneet runsaat 10 vuotta ovat osoittaneet, kuinka tärkeää Suomen kustannuskilpailukyvyyn kannalta on, että kotimarkkinatoimialojen työehtosopimuksissa otetaan huomioon talouden avoimen sektorin tila. Erityisesti vuosina 2008–2010 sopimuspalkat nousivat kotimarkkinatoimialoilla selvästi enemmän kuin avoimella sektorilla.

Kasvun ja työllisyyden kannalta on tärkeää, että talouden avoimen sektorin tila asettaa kehukset työ kustannusten nousulle laajasti koko taloudessa. Tämä koskee sekä lähikuukausina että lähivuosina tehtäviä ratkaisuja.

Asiasanat

kilpailukyky, kustannuskilpailukyky, palkat